

Elogi de Malthus

Darwin i Wallace arribaren a la mateixa conclusió després de llegir l'Assaig de la població' de Robert Malthus

Charles Darwin i Alfred Russell Wallace. La lluita per la vida
Introducció de Manuel Costa i Juli Peretó. Traducció de Juli Peretó
Col·lecció Breviaris. Publicacions de la Universitat de València
València. 92 pàgines

MARTÍ DOMÍNGUEZ

Els problemes de la ciència són molt sovint problemes de l'existència. Un sol experiment pot fer famós un home i fonamentar la seua felicitat burgesa", escrivia Goethe. Aquesta és la gran diferència entre les ciències i les lletres: la descoberta. Goethe podia escriure el *Werther* i ningú no se li podia avançar (perquè és una obra de creació literària), però, quan uns quants mesos després, gràcies al seu interès per l'anatomia, va descobrir l'os intermaxil·lar en el crani humà, va córrer el risc que algú publicara abans que ell la seua troballa. Per això, com deia Goethe en aquell llibre preciós de converses amb Eckermann, en la ciència hi ha una agressivitat tan feroç (al seu parer —i potser en això s'enganyava— molt més gran que en les lletres).

Siga com vulga, és indubtable que la prioritat és un element fonamental en els mecanismes de la ciència. Charles Darwin feia molts anys que treballava en la seua tesi sobre la selecció natural. En realitat, havia esmerçat més de vint anys reunint un gavadal immens de proves de suport a les seues tesis. La il·luminació l'havia tinguda durant la lectura de l'*Assaig de la població* de Thomas Robert Malthus, com ell mateix reconeix en la seua *Autobiografia*: "A l'octubre del 1838 vaig llegir per casualitat, i per entretenir-me, el llibre de Malthus, i com que estava ben preparat, gràcies a la meua observació continuada del comportament d'animals i plantes, per a copsar la lluita de l'existència que es produeix pertot arreu, vaig pensar

Charles Darwin, a l'esquerra, i Alfred Russell Wallace.

de seguida que, en aquestes circumstàncies, les variacions favorables devien tendir a ser preservades i les desfavorables, a ser destruïdes. Açò donaria com a resultat la formació d'espècies noves. Llavors, vaig tenir per fi una teoria amb la qual poder treballar".

Però el 1858 encara no havia publicat ni un sola línia de la seua teoria. Els motius són llargs i complexos, però eren una mescla de prudència, de rigor i de temença de la repercussió de les seues idees, que fàcilment podien ser declarades herètiques. Per això, quan al juny del 1858 va rebre una carta d'Alfred Russel Wallace —un jove investigador que estava a Malàisia— on li exposava fil per randa una tesi molt semblant, Darwin va caure en una depressió profunda. També Wallace havia arribat a les mateixes conclusions que ell després de llegir el suggeridor assaig de Malthus.

Aquest llibre de la col·lecció *Breviaris* recull esplèndidament tota la sotsobra de Darwin davant d'aquella situació imprevis-

Darwin: "Vaig llegir per casualitat, i per entretenir-me, el llibre de Malthus"

Wallace pronosticà a 'L'origen de les espècies' un futur com el dels 'Principia' de Newton

Potser sense Malthus no haguérem tingut mai ni un Wallace ni un Darwin

ta, les cartes que va enviar als seus amics en què els plantejava els seus dubtes, així com els escrits que publicaren conjuntament Darwin i Wallace. Com escriuen Manuel Costa i Juli Pere-

tó, en la introducció: "L'admiració dels dos científics fou mútua. Wallace mai no deixà de reconèixer la prioritat i l'excel·lència de Darwin fins en els escrits més privats. Quan va rebre i llegir l'*Origen de les espècies* va quedar rendit davant la potència argumental i l'abast de la teoria a la qual pronosticà un futur com el dels *Principia* de Newton".

Per tot açò crec que l'any vinent, durant el qual es commemoraran els dos-cents anys del naixement de Darwin i els cent cinquanta de la publicació de l'*Origen de les espècies*, seria un gest bonic reeditar el llibre de Malthus. Al capdavant, potser sense ell no haguérem tingut ni un Wallace ni un Darwin. Són tan fins els fils dels quals pegen els resultats de tota una vida! Convindreu que aquella lectura —"vaig llegir per casualitat, i per entretenir-me", Darwin dixit— va canviar per sempre la vida dels dos naturalistes. I, és clar, el rumb de tota la història natural.

Homenot

MANUEL BAIXAULI

Sueca, 13 de juny. Claustre de la casa de Joan Fuster. Última de les *Tertúlies de ca Fuster* del curs 2007-08. Parla Josep Piera, afònic, refredat, motivat, inspirat. Què ens presenta? Jordi Pujol, i el seu primer volum de *Memòries*. Un preàmbul brillant. Aplaudiments. Entre el públic que inunda el claustre, hi ha escriptors, polítics de tots els colors, periodistes, veïns encuriosits, editors, criatures... A la primera fila, Marta Ferrussola. Parla Pujol. Què ens diu? Amb aquell estil ple de tics i gestos que tants humoristes han popularitzat, amb aquella dicció boirosa però convincent, Pujol se'ns adreça com un amic amb qui fa anys que conversem, i parla d'ell, del seu passat, del seu país i, apassionat, del futur.

El públic, entregat, reacciona a cada gest, a cada ironia. De sobte, diu una frase que provoca rialles pertot i que no he copsat. Pregunte a qui seu al meu costat, que ha rigut de valent, què ha dit Pujol. "No ho sé", em diu, "jo tampoc ho he sentit".

Fi del brillant monòleg, entrem en el rovell

de l'ou: la tertúlia. Una dona pregunta: "Com pogué pactar amb els qui l'havien insultat tant?". Uns pensen en Aznar i coreligionaris, uns altres, de memòria més llarga, en el govern de majoria absoluta socialista. Resposta: "Els desenganys, els disgustos, les traïcions i les rancúnies me'ls guarden dins d'un mocador. Aquest mocador el lligue i el pose en la tauleta de nit. Quan vull amargar-me, quan vull fer-me mala sang, l'òbric. No ho faig mai, però. Al matí, quan m'alce per anar a treballar, l'ignore, com si no existira". I afeg: "Amb ressentiments no és pot fer política".

Augmenta la tensió, Pujol s'interna en territoris de confidències. Té paraules generoses per a Felipe i fins i tot per a Aznar. "Tots dos tingueren uns anys que governaren molt bé". Parla dels temps del GAL, de Roldán, de Mariano Rubio, etc., de com hagué de tapar-se el nas i tirar del carro per la governabilitat d'Espanya, pel benefici comú, malgrat la pluja de míssils que això li suposava. Parla del pacte amb Aznar: "Li exigírem la política econòmica de Solbes. I així la fèu, a les mans

d'un competent Rato".

Clar i català. "No sóc independentista". "Sóc creient, tot i que tinc dubtes. Com també tenen dubtes els no-creients". "No sóc de dretes, el meu model sempre ha estat la socialdemocràcia centreeuropea. Holanda, o, encara més, Suècia". Etc.

Pujol està a gust, el públic està a gust, allò s'hauria pogut allargar fins a la matinada. Marta Ferrussola, però, conscient que és millor deixar l'assistència amb ganes de més, li fa amb la mà el gest de les tisores. Pujol claudica. Un Víctor Labrado satisfet, internament eufòric (l'organització de l'acte ha estat invisible, és a dir, perfecta), agraeix a tots la presència.

Mentre el públic conversa en rogles improvisats, se m'acudeixen dues coses. Primera: no tindrem mai, els valencians, un president, de dretes o d'esquerreres, amb aquesta qualitat humana? Segona: aquest home aparentment petit té una capacitat verbal de seducció tan gran que ens podria vendre, si volguera, una moto sense rodes. I encara donariem propina.

Un homenot, sens dubte.

A LA LLETRA

Minuts d'orgull

ALBERT GARCIA I HERNÁNDEZ

Divendres, 21 de juny, al Palau de la Generalitat (de Catalunya). Títol: "Record de Maria-Mercè Marçal". Entra-da amb invitació confirmada i la sala plena (la poesia no ven?).

L'acte, com sempre, va començar tard. La "presentació" del número extraordinari (dedicat a la poeta) d'una revista va consumir una bona part del temps previst per a la taula redona. Components? Una víctima més (voluntària) de l'operació comercial "Imparables". També: la poeta Susanna Rafart (sempre modesta i rigorosa), Francesc Codina i Rosa Delor (sorpresa agradable). Després vindria la conferència "Maria-Mercè Marçal o les raons de la literatura", a càrrec de Vicent Alonso. Nova "presentació" prescindible, seguida d'un intent de reduir-li el temps. Però ell va tindre, perdonen, els collons de negar-s'hi. Havia preparat un text que no podia ser retallat.

Incís: quan s'acabarà el temps del protocol, dels agraïments, dels llocs comuns, de les paraules buides? Quan es garantirà el temps ofert a qui participa en un acte? No vaig cronometrar-ho, però no va consumir-ne més del que tenia assignat. Tenia raó qui volia parlar de la raó de la literatura. La conferència va ser magnífica. Magnificada, a més, pel context on va ser pronunciada. Treballada, contundent. Impossibile resumir-la ací.

Els aplaudiments van ser llarguíssims. Potser perquè s'ha perdut el gust d'escoltar el discurs versemblant, sincer, directe; i, retrobar-lo, si més no esporàdicament, reconforta.

Convé, de tant en tant, que els catalans de Catalunya escolten veritats com les destil·lades aquell dia pel conferenciant. Com ara, que Marçal va ser editada primerament a València. Una veritat aparentment anecdòtica, però que no ho és. Convé que escolten i que tinguen consciència de quin esforç heroic i solitari es fa al País Valencià, des de fa un bon grapat d'anys.

Tot i que ara, probablement, Maria-Mercè Marçal, una de les millors escriptores del segle passat, no publicaria enlloc (excepte si tinguera la "sort", o l'encàrrec, d'obtenir un premi), les paraules de Vicent ressonaven com campanes de consciència.

Vint minuts d'orgull personal en una Barcelona que només en pregunta per la superfície de València, sense endinsar-s'hi. Que no vol veure un procés de molts anys, sacrificis, dignitat, resistència. Breument: resistència d'un país que ha sostingut, malgrat tot, la seua cultura.

No els puc parlar de la resta, perquè me'n vaig anar davant l'amenaça: anava a llegir poemes un històric mediàtic (pobra Marçal!) i la cloenda era "del equipo médico habitual".